॥१६॥ वाच्यानिंद्या भवेत् ॥१७॥ असपिंडेति अत्र चकारद्वयादुभयमुभयत्रानुषज्य व्याचक्षते यामातुरसपिंडा असगोत्रा चेति केचित् अन्ये तु एकत्वं सागता भर्तुः पिंडे गोत्रे च सूतके इति वचनान्मातुर्गोत्रांतरा
भावाद्यामातुरसपिंडा इत्येव ग्राह्यं नत्वत्राप्यसगोत्रेति विशेषणं योज्यमिति अन्ये तु यस्या माता स्वपित्रा पुत्रत्वेन कल्पिता तस्या मातुरसगोत्रत्वविवक्षया एतद्व्याख्यानमिति तत्र सापिंड्यनिवृत्तिसंग्रहश्लोकः
वध्वा वरस्य वा तातः कूटस्थाद्यदि सप्तमः पंचमी चेत्तयोर्माता तत्सापिंड्यं निवर्तत इति असगोत्रमित्यत्र असमानार्षगोत्रामिति द्रष्टव्यं असमानार्षगोत्रजामिति स्मृतेः आर्षविषये प्रतिप्रसवश्च स्मर्यते पंचा
नां त्रिषु सामान्यादविवाहस्त्रिषु द्वयोः भृग्वंगिरोगणेष्वेवं शेषेष्वेकोपि वारयेदिति अनुगच्छेत विवाहमनु मैथुनाय एतामेव गच्छेत् एतेनास्य श्लोकस्य मनुपठितमुत्तरार्धं सा प्रशस्ता द्विजातीनां दारकर्मणि मैथु

त्रीणि वर्षाण्युदीक्षेत कन्या ऋतुमती सती ॥ चतुर्थे त्वथ संप्राप्ते स्वयं भर्तारमर्जयेत् ॥१६॥ प्रजा न हीयते तस्या रतिश्च भरतर्षभ ॥ अतोन्यथा वर्तमाना भवे
द्वाच्या प्रजापतेः ॥१७॥ असपिंडा च या मातुरसगोत्रा च या पितुः ॥ इत्येतामनुगच्छेत तं धर्मं मनुरब्रवीत् ॥१८॥ युधिष्ठिर उवाच शुल्कमन्येन दत्तं स्या
द्वदानीत्याह चापरः ॥ बलादन्यः प्रभाषेत धनमन्यः प्रदर्शयेत् ॥१९॥ पाणिग्रहीता चान्यः स्यात्कस्य भार्या पितामह ॥ तत्त्वं जिज्ञासमानानां चक्षुर्भवतु नो भ
वान् ॥२०॥ भीष्म उवाच यत्किंचित्कर्म मानुष्यं संस्थानाय प्रदृश्यते ॥ मंत्रवन्मंत्रितं तस्य मृषावादस्तु पातकः ॥२१॥ भार्यापत्यर्त्विगाचार्याः शिष्योपा
ध्याय एव च ॥ मृषोक्ते दंडमर्हंति नेत्याहुरपरे जनाः ॥२२॥ नह्यकामेन संवासं मनुरेवं प्रशंसति ॥ अयशस्यमधर्म्यं च यन्मृषा धर्मकोपनम् ॥२३॥

ने इति तद्व्याख्यातं अत्र मातृपितृसंबंधात्सवर्णैव दारकर्मणि यज्ञादौ मैथुने च प्रशस्ता एवं सति पुनर्मैथुनग्रहणं स्मृत्यंतरे दृष्टार्थत्वान्मैथुने स्मृतं सर्वासां साधारण्यं निवर्तितुं मैथुनेपि यज्ञादाविव सव
र्णैव मुख्या न तु तस्या इतरसाधारण्यमिति एतदेवाभिसंधायात्रोक्तमित्येतामनुगच्छेतेति ये तु मैथुनस्य पृथग्ग्रहणाद्दारकर्मपदेन तद्व्यतिरिक्ते यज्ञादावेव सवर्णायाः प्राधान्यं मैथुने त्वितरसाधारण्यमि
ति व्याचक्षते तदनेन विरुध्यते हीनवर्णायां जातस्यात्मनोपि हीनत्वापत्तेश्च तत्रात्मा जायते स्वयमिति वचनात् ॥१८॥ शुल्कमिति पंचानां पक्षाणामुपन्यासः ॥१९॥२०॥ तत्र तृतीयचतुर्थौ दातुर्न दोषावहा
वित्यपेक्ष्य द्वितीये भार्यात्वानुत्पत्तिर्वक्तुर्दोषमात्रं चाह यत्किंचिदिति मानुष्यं मानुषाणां हितं सांबंधिकं संस्थानाय इयमस्य भार्येत्यादि व्यवस्थार्थं मंत्रवन्मंत्रितं चारवद्भिः सर्वैरेकीभूय मंत्रितं इय
मस्मै देयेति विचारितं तस्य मृषाकरणं पातकः पातयितुं भवतीत्यर्थः ॥२१॥ मृषोक्ते तवाहं भार्येत्याद्युक्त्वापरावृत्तौ दंडं प्रायश्चित्तं ॥२२॥ तत्र नेति पक्षं निंदंस्त्यागमंगीकरोति नहीति ॥२३॥

Digitized by Google